

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора Бенери Валентини Єфремівни
на дисертаційну роботу та реферат **Найди Руслани Григорівни**
«Теоретико-методологічні засади методичної підготовки майбутніх
вихователів в умовах педагогічного коледжу», подані на здобуття наукового
ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і
методика професійної освіти

Актуальність дисертаційного дослідження та зв'язок із планами
відповідних галузей науки. Про актуальність піднятої здобувачкою
проблеми свідчать сучасні зміни у нормативно-правовому законодавстві у
галузі освіти (Закони України «Про дошкільну освіту» (2001 р.), «Про
освіту» (2017 р.), «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.), Наказ МОН «Про
затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної
(професійно-технічної) освіти» (2019 р.), «Стратегія розвитку вищої освіти в
Україні на 2021-2031 роки» (2020 р.), Національна рамка кваліфікацій (зі
змінami) (2020 р.), Стандарт фахової передвищої освіти зі спеціальності 012
Дошкільна освіта (2021 р.), нова редакція Базового компонента дошкільної
освіти (2021 р.)), які виокремлюють особливу значущість якісної фахово-
методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах закладів фахової
передвищої освіти (педагогічних коледжів) з орієнтиром на здобуття освіти
протягом усього життя.

Однак, як доводить дослідниця, практика не підтверджує
задекларованого оптимізму. Натомість аналіз наукової літератури засвідчив
відсутність досліджень із підготовки майбутніх вихователів закладів
дошкільної освіти до методичної роботи в умовах педагогічних коледжів,
тоді як у педагогічній практиці наявна низка суперечностей наявність низки
суперечностей, які потребують розв'язання, зокрема: на рівні
концептуалізації, на рівні змісту й організації, на рівні професійної
самореалізації.

Як зауважує здобувачка Руслана Григорівна, проблема методичної
підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах
педагогічного коледжу набуває виняткової актуальності в контексті
модернізації змісту фахової передвищої та дошкільної освіти.

Отже, в актуалізації конструктивних ідей теорії і практики підготовки
фахових молодших бакалаврів дошкільної освіти, що передбачає озброєння
майбутніх вихователів сучасними інноваційними технологіями та
методичною системою роботи з дітьми в закладах дошкільної освіти,
вбачаємо актуальність і важливість рецензованої дисертаційної роботи Найди
Руслани Григорівни.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація відповідає науковій проблематиці досліджень кафедри теорії та методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» «Психолого-педагогічний супровід формування фахово-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти» (номер державної реєстрації 0119U002027).

Тему дисертаційної роботи «Теоретико-методологічні засади методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу» затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 7 від 23.02.2023 р.).

Відповідність дисертаційної роботи сучасним потребам науки і практики. Дисертаційна робота Найді Р. Г. виконана на високому теоретичному і методологічному рівні, вирізняється змістовністю, оригінальністю, інформаційною насиченістю, відтак якісно збагачує наукові погляди щодо розв'язання проблеми теоретико-методологічних засад методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу, окреслює перспективи впровадження позитивного досвіду, накопиченого упродовж ХХ – початку ХХІ ст. в сучасній системі вищої освіти України.

Слід зазначити, що дисертація є першим комплексним дослідженням проблеми теоретико-методологічних засад методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі. Проведений аналіз змісту дисертаційної роботи дозволяє стверджувати, що мета дослідження, яка полягає у розробленні, науковому обґрунтуванні та апробації методологічних й теоретичних концептів, педагогічних умов, експериментальній методиці методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу, дисертанткою виконана.

Важливо зауважити, що теоретичне і практичне вивчення проблеми, що досліджується, дало змогу Руслані Григорівні визначити *провідну ідею дослідження*: ефективність методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в умовах педагогічного коледжу зумовлюється тим, наскільки методологія та зміст методичної підготовки майбутніх вихователів відповідають профільній спрямованості навчання у педагогічних закладах фахової передвищої освіти (педагогічних коледжах), спеціальною організацією фахово-методичного простору й освітнього процесу з урахуванням специфіки набуття майбутніми вихователями системи методичних знань, умінь і навичок, які забезпечують формування у них методичної підготовленості та її успішної кваліфікованої реалізації в освітній роботі з дітьми у закладах дошкільної освіти.

Як наголошує дослідниця, стратегія фахово-методичної підготовки здобувачів освіти забезпечує *позитивно налаштовану мотивацію* щодо майбутньої методичної роботи, суб'єкт-суб'єктну позицію в міжособистісному спілкуванні учасників освітнього процесу в педагогічному коледжі. Фахова методична підготовленість майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти виявляється в ефективній реалізації змісту методичної підготовки в конкретних фахово-педагогічних освітніх ситуаціях у роботі з дітьми дошкільного віку.

Найбільш суттєвими результатами дисертації є розробка й обґрунтування концепції, згідно якої стратегія розгортання методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО є цілеспрямованим, керованим і вимірюваним процесом, що ґрунтується на методологічних, педагогічних і технологічних концептах. Підготовка майбутніх вихователів до методичної роботи з дітьми дошкільного віку в закладах фахової передвищої освіти (педагогічних коледжах) має як особистісне, так і соціальне значення та розглядається як цілісна педагогічна система. Методологічний концепт презентує взаємозв'язок *системно-цілісного, компетентнісного і контекстного підходів* щодо розв'язання проблеми методичної підготовленості майбутніх вихователів у закладах фахової передвищої освіти (педагогічних коледжах) у процесі освітньої діяльності.

Для реалізації концепції дослідження і поставлених завдань методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в умовах педагогічного коледжу використано комплекс методів дослідження: *теоретичні, емпіричні, статистичні, візуально-графічні.*

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у тому, що автором уперше: *розроблено й науково обґрунтовано концепцію підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до методичної роботи в умовах педагогічного коледжу; визначено і схарактеризовано історичні періоди й етапи становлення, розвитку, реформування і модернізації системи методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу; визначено сутність відповідних понять та уточнено поняття «методика», «методична робота», «педагогічний коледж»; виокремлено й обґрунтовано педагогічні умови формування методичної підготовленості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу; розроблено і схарактеризовано критерії (гносеологічний, креативно-діяльнісний, оцінно-рефлексійний) із відповідними показниками та рівні сформованості методичної підготовленості (низький, задовільний, достатній) майбутніх вихователів ЗДО; розроблено модель підготовки майбутніх вихователів до методичної роботи в закладах дошкільної освіти.*

Набула подальшого розвитку теорія і методика фахово-методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження підкреслює правомірність поставлених завдань і засвідчується вагомими науковими здобутками (с. 9 реферату, с. 46-47 дисертації).

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у розробленні експериментальної методики методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в умовах педагогічного коледжу, елективного курсу «Підготовка майбутніх вихователів до методичної роботи у закладі дошкільної освіти», програм педагогічних практик для фахових молодших бакалаврів дошкільної освіти, що забезпечують формування методичної підготовленості майбутніх вихователів до методичної роботи у закладі дошкільної освіти.

Інноваційним підходом є пропонована здобувачкою доцільна інтеграція засобів для розв'язання поставлених завдань наукового дослідження з проєкцією на позитивну мотивацію фахівця до майбутньої професії: створення консалтингового центру практичної допомоги для здобувачів освіти (майбутніх вихователів), вихователів ЗДО, батьків дітей дошкільного віку; організовано роботу дидактичної лабораторії, розміщення сайту «Освітній Хаб «Альбус»»; розроблено тренінги, рольові та ділові ігри; кейси, завдання (мозковий штурм, метод-прес, незакінчені речення, технології коучингу, проєктні технології), спрямовані на підготовку майбутніх вихователів до методичної роботи у закладах дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу.

Важливо зауважити, що запропонована Русланою Григорівною методична система розкриває широкі можливості щодо створення та коригування освітніх програм і навчальних посібників у процесі фахової підготовки здобувачів освіти за освітньо-професійним ступенем «фаховий молодший бакалавр» галузі знань 01 Освіта / Педагогіка; у системі підвищення кваліфікації викладачів фахової передвищої освіти та вихователів закладів дошкільної освіти тощо.

Позитивним досягненням наукового дослідження в сучасних умовах є впровадження результатів в освітній процес дев'яти фахових коледжів, про що свідчать довідки впровадження (с.10-11 реферат; с.48-49 дисертація).

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Логіко-системний аналіз змісту дисертації та реферату засвідчує, що дисертаційна робота Найді Р. Г. має чітку логічну структуру, зумовлену метою й завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до кожного з них, списку використаних джерел до кожного розділу (723 найменувань), загальних висновків і 23 додатків. Повний обсяг дисертації становить 626 сторінок (із них – 555 сторінок основного тексту). У роботі вміщено 40 таблиць, 15 рисунків, які обіймають 4 самостійні сторінки. Загальний обсяг дисертації й обсяг її основного тексту відповідають нормативним вимогам.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження та сучасний стан її розробленості, визначено об'єкт і предмет дослідження, сформульовано мету та завдання, розкрито концепцію та гіпотезу дослідження, наукову новизну й практичне значення; подано відомості про апробацію, дані про структуру й обсяг роботи.

У першому розділі *«Історичний огляд трансформації системи методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в Україні (XIX-XX ст.)»* – виокремлено й схарактеризовано послідовні історичні періоди зародження, розвитку, становлення, реформування і модернізація методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти України.

У процесі дослідження виявлено особливості розвитку системи методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічних закладів в історичній ретроспективі із врахуванням історичних періодів становлення Української держави наприкінці XIX-XX ст.

Історичний огляд досліджуваного феномену Найда Р. Г. підсумовує висновком про трансформацію змісту системи методичної підготовки майбутніх вихователів, яка відбувалася в результаті її становлення та розвитку з притаманним довготривалим історичним досвідом (с.98 дисертації).

У другому розділі – *«Теоретичні засади методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу»* – узагальнено наукові та архівні джерела трансформації педагогічних коледжів в Україні щодо їх номінування (назви педагогічного закладу), як-от: педагогічні дворічні інститути (1917 р.), педагогічні технікуми (1930 р.), дошкільні педагогічні школи (1937 р.), педагогічні училища (1944 р.), педагогічні класи (1981 р.), педагогічні коледжі (1990 р.), фахові педагогічні коледжі (2019 р.). З'ясовано стан методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в умовах педагогічного коледжу, а саме: наповнення освітнього процесу новим змістом програм, навчальних планів, підручників і посібників; гуманізація освітніх процесів; самостійність та творчість як педагогів, так і здобувачів освіти; виховний і розвивальний характер освітнього процесу.

Результатом наукового дослідження є розкриття й наукове обґрунтування методологічних та теоретичних засад методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу.

До виокремлених тенденцій дослідницею віднесено: підготовку фахівців за дуальною, дистанційною формою здобуття освіти та організація змішаного навчання в педагогічних коледжах в умовах сьогодення (с.148 дисертації).

Потенціалом для вирішення окресленого завдання є методологічний сегмент методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (с.175 дисертації).

У третьому розділі – *«Методологічні засади методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»* – схарактеризовано методологічні підходи педагогічної науки, що є орієнтирами в методичній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: системно-цілісний, компетентнісний, контекстний.

Розкрито спеціальні методологічні принципи методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, як-от: принцип розвитку,

пошуку і розроблення інструментарію засобів (методів, моделей, систем прийняття рішень) щодо методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; принцип системності та логіки побудови і функціонування механізмів зовнішньої і внутрішньої взаємодії усіх учасників академічної спільноти; принцип об'єктивності побудови та визначення всіх змістових складників методичної підготовленості майбутніх вихователів ЗДО; принцип послідовності формування системних вимог у процесі методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

У четвертому розділі – *«Методична підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в сучасних педагогічних коледжах»* – проаналізовано результати пошуково-розвідувального етапу експерименту, предметом вивчення якого виступив зміст системи методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу.

Дослідження було спрямоване на з'ясування визначених методичних компонентів підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах сучасних педагогічних коледжів, що засвідчило необхідність розроблення й оптимізації змісту освітньо-професійних програм, навчальних планів і навчально-методичних комплексів освітніх компонентів.

У п'ятому розділі – *«Модель та експериментальна методика методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу»* – позиціоновано модель та експериментальну методику методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в умовах педагогічного коледжу (гносеологічно-пізнавальний, репродуктивно-діяльнісний, креативно-дослідницький, рефлексійно-оцінний етапи).

За результатами проведеного дослідження відповідно до мети та завдань дисертантка логічно і обґрунтовано представляє *єзагальні висновки*.

У дисертації подано нове вирішення наукової проблеми, що виявляється в теоретико-методологічному обґрунтуванні методологічних концептів, змісту, форм, методів, експериментальної моделі й методики методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах педагогічного коледжу з урахуванням сучасної освітньої парадигми, їх реалізації та апробації в освітньому процесі педагогічного коледжу.

Повнота викладу основних результатів дослідження в опублікованих працях. Основні результати дослідження відображено у 59 наукових працях, із них – 21 стаття у фахових виданнях України, 2 монографії (1 колективна); 2 статті у журналі, що індексується у міжнародній наукометричній базі WebofScience, 1 статтю у журналі, що індексується у міжнародній наукометричній базі IndexScopus, 2 статті – у наукових періодичних виданнях інших країн (Дубаї, Польща), 25 – апробаційного характеру, 2 – навчально-методичних посібника (1у співавторстві), 1 стандарт фахової передвищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта (колективний), 1 освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта» для фахових молодших бакалаврів (колективна), 1 навчальний план «Дошкільна

освіта» для фахових молодших бакалаврів (колективний), 1 свідоцтво про державну реєстрацію авторського права на твір (колективне).

Опубліковані наукові праці загалом розкривають зміст ключових положень дисертації, у них висвітлено основні наукові результати, що становлять наукову новизну й практичне значення.

Тривалий період дослідження, різноманітний комплекс використаних методів, власний досвід професійної діяльності дозволили здобувачці наукового ступеня доктора педагогічних наук отримати цілком прогнозовані результати й провести детальний їх кількісний і якісний аналіз.

Дисертаційна робота Руслани Григорівни є завершеним дослідженням, що виявляє ознаки наукової новизни, має теоретичне та практичне значення. Надійність і вірогідність отриманих результатів забезпечена методологічною і теоретичною обґрунтованістю вихідних положень, сукупністю методів, що адекватні меті та завданням дослідження, апробацією отриманих результатів.

Висновки дослідження є обґрунтованими. Виклад матеріалу послідовний, виявляє науковий характер, має практичне прикладне значення. Дисертація Найди Р. Г. засвідчує високий науковий світогляд дослідниці, володіння нею методами системного аналізу, обізнаність із літературними джерелами в означеній сфері.

Відповідність дисертації спеціальності і галузі науки, за якими вона представлена до захисту. Дисертаційна робота Найди Р. Г. відповідає паспорту наукової спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Зміст реферату Найди Р. Г. є ідентичним до тексту дисертації, а наукові положення, висновки, рекомендації, що наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації. Отже, можна з впевненістю стверджувати про наукову зрілість здобувачки, її уміння досліджувати системні питання професійної освіти, аналізувати й узагальнювати накопичений матеріал, здійснювати самостійні висновки.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи наукове й практичне значення проведеного дослідження, висловимо деякі дискусійні положення, побажання та пропозиції.

1. Вимоги до професійної методичної підготовки майбутніх вихователів, як справедливо свідчить дисертантка, вдосконалювались упродовж досліджуваного періоду. Ця залежність відображала суттєві зміни у радянському, а згодом українському суспільстві, тенденції розвитку вищої професійної освіти, що базувалися на відповідній нормативно-правовій базі. Вважаючи цю обставину важливою, а також з огляду на визначений об'єкт дослідження, як доцільна рекомендація, вбачається необхідність узагальнення еволюції цих нормативних вимог, наприклад, у окремому параграфі під назвою «Законодавче забезпечення теоретико-методологічних засад методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу (друга половина XX – початок XXI ст.)».

2. Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертанткою результатів, що, безперечно, має наукову цінність і практичне значення, збагачує сучасну вітчизняну педагогічну науку новими формами і засобами, технологіями методичної підготовки майбутніх вихователів, які виокремлюють особливу значущість якісної фахово-методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах закладів фахової передвищої освіти (педагогічних коледжів). На нашу думку, у роботі бажано було б подати їх класифікацію з опертям на історичний досвід.

3. Здобувачка у 2 розділі рукопису дисертації виокремлює й характеризує четвертий період реформування та модернізації методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в Україні, в педагогічних закладах фахової передвищої освіти (с.173 дисертації).

На нашу думку необхідно було б детальніше проаналізувати й узагальнити програмні засоби, які забезпечили ефективність методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах сьогодення.

4. Вивчення дисертації та реферату не дає відповіді на питання, яким чином або через які саме заходи здійснювалося впровадження результатів дослідження Найді Р. Г. у професійну підготовку майбутнього вихователя в сучасних умовах. Чи використовується історичний досвід методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу досліджуваного періоду в сучасній практиці ЗВО?

Про ефективність та результативність такої роботи засвідчують довідки впровадження результатів дослідження дисертантки у навчально-виховний процес дев'яти фахових коледжів України. Уважаємо, що доцільно було б виокремити окремий параграф у п'ятому розділі дисертації щодо «Впровадження позитивного історичного досвіду методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу у практику сучасних ЗВО».

5. На нашу думку виявляється доцільним використання переліку умовних позначень дисертаційного дослідження, котрий сприяв би викладу тексту короткими реченнями та цілісності сприйняття структури досліджуваного явища.

6. З огляду на практичну цінність дисертаційного дослідження, вважаємо за доцільне рекомендувати авторці підготувати та видати за матеріалами дисертаційної роботи навчально-методичний посібник.

Водночас необхідно зазначити, що означені зауваження і побажання виявляють рекомендаційний і дискусійний характер, спонукають до наукової полеміки, а тому не знижують загальної позитивної оцінки наукового дослідження Найді Руслани Григорівни.

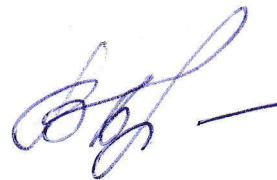
Висновок. Рецензована дисертаційна робота виконана вперше, є актуальним, самостійним, завершеним, ґрунтовним і достатньо апробованим дослідженням, результати якого мають практичне значення для розвитку вітчизняної педагогічної науки й практики.

За характером фактичного матеріалу, ступенем його кількісного та якісного аналізу, рівнями новизни й значущості результатів дослідження,

обґрунтованості висновків дисертаційне дослідження *«Теоретико-методологічні засади методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу»* відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07. 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями), а його авторка, **НАЙДА Руслана Григорівна** заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки, дошкільної
та початкової освіти Кременецької
обласної гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка



Валентина БЕНЕРА

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
НАЧ. В.К
О.В. ПРИСЯЖНО

